

EMPIRICKÝ VÝSKUM VLASTENECKÝCH POSTOJOV U KADETOV AKADÉMIE OZBROJENÝCH SÍL A ZÁUJEM MLÁDEŽE O SLUŽBU V OZBROJENÝCH SILÁCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mária MARTINSKÁ – Dominika ČERNÁKOVÁ PAŽICKÁ

EMPIRICAL RESEARCH OF PATRIOTISM AND YOUTH'S INTEREST IN SERVICE IN THE ARMED FORCES OF THE SLOVAK REPUBLIC

Abstract: *The contribution is devoted to the theoretical definition of the term youth, and especially military youth. The future of the armed forces, the success of recruitment into the professional army depends significantly on whether the youth will be interested in serving in the army, what is their attitude towards the defense of the homeland and patriotism. The research presented in the article focuses on a closer empirical knowledge of the youth's relationship to issues of patriotism and primarily on the question of youth interest in joining the armed forces of the Slovak Republic, also research among cadets at the Academy of the Armed Forces of the Slovak Republic*

Key words: *Youth .Recruitment. Armed Forces. Patriotizm. Empirical research*

ÚVOD

V každej spoločnosti, ktorá sa rozhodne prejsť k plne profesionalizovaným ozbrojeným silám, zmena, kedy do týchto ozbrojených síl prestanú povinne prichádzať najmä mladí ľudia (vek 18 – 28 rokov) takmer výhradne z mužskej časti populácie, vedie k vzniku viacerých nových javov, ktoré bude potrebné poznávať. V rámci rozvoja a budovania odolnosti OS SR bude potrebné zvyšovať cieleným a systematickým vzdelávaním úroveň vodcovstva a predovšetkým vlastenectva ako pozitívnej hodnoty formujúcej potrebné kompetencie a vlastnosti súčasných i budúcich profesionálnych vojakov.

Zo vzťahu mládež a ozbrojené sily vyplývajú pre politiku štátu a osobitne pre vojenskú politiku a sociológiu mnohé aspekty, ktorými je sa potrebné zaoberať a ktoré je potrebné skúmať. Preto je prístup sociológie ku skúmaniu mládeže v ozbrojených silách založený na ponímaní mládeže ako jednej z mnohých sociálnych skupín nielen v ozbrojených silách ale tiež v celej spoločnosti, ktorej sú ozbrojené sily organickou súčasťou.

Pokladáme za potrebné charakterizovať vybrané a významné aspekty vzťahu mládeže a ozbrojených síl v daných podmienkach spoločenského života a vývoja.

Ide najmä o otázky vyplývajúce zo vzťahu mládeže k službe v profesionálnych ozbrojených silách, ktorý sa výrazne mení kvalitatívnou zmenou ich postavenia v danej spoločnosti. Tento kvalitatívny posun v charaktere ozbrojených síl (armády) vedie tiež k výrazným zmenám pohľadu verejnosti na ich postavenie, pretože sa: podstatne zníži početný stav ozbrojených síl; kvalitatívne sa mení obsah i rozsah výcviku; mení sa priebeh vojenskej služby (vojenská kariéra); nastali zmeny v sociálnom zabezpečení vojakov; slúžia mladí ľudia na základe vlastnej voľby; dĺžka služby je rôzna a to na základe kontraktu atď. Výsledkom týchto kvalitatívnych zmien je významná zmena sociálnej štruktúry ozbrojených síl najmä z aspektu mládeže (vojenská mládež)¹. Budúcnosť armády, konkrétne úspech regrutácie do profesionálnych ozbrojených síl významne závisí od vlasteneckého cítenia mladých ľudí čo je zároveň predpokladom záujmu mládeže o službu v ozbrojených silách Slovenskej republiky.

Ministerstvo obrany, Sekcia ľudských zdrojov v spolupráci s Akadémiou ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši pravidelne monitoruje záujem mládeže o otázky bezpečnosti a obrany Slovenskej republiky. Okrem pravidelného monotematického výskumu zameraného v prvom rade na bližšie empirické poznanie vzťahu mládeže a armády a prioritne na otázku záujmu mládeže o vstup do armády bol iniciovaný projekt zameraný na vlastenectvo a analýzu vlasteneckého cítenia mladých ľudí.

Analytická štúdia, realizovaná v rokoch 2021-2022 zameraná na úroveň vlastenectva, prináša okrem identifikácie kľúčových predpokladov, ktoré by mali prispieť k efektívnejšiemu procesu výchovy k vlastenectvu, národným a kresťanským tradíciám v OS SR, aj ciele ako posilniť u profesionálnych vojakov, budúcich veliteľov a vodcov úctu a hrdosť na hodnoty vyznávané Slovenskou republikou. Medzi ciele projektu môžeme zaradiť:

1. Identifikovať význam vlastenectva a výchovy k vlastenectvu pre OS SR vo vzťahu k formovaniu vlastností a hodnôt profesionálnych vojakov, k prevencii pred extrémizmom a iným nežiaducim vyznávaním hodnôt, a taktiež vo vzťahu k podpore regrutácie do OS SR.
2. Realizáciou sociologického výskumu medzi profesionálnymi vojakmi a kadetmi AOS identifikovať aktuálny stav vlastenectva v OS SR.
3. Analyzovať súčasný stav edukačného procesu a jeho obsahu v rámci vzdelávania kadetov AOS a kariérneho vzdelávania profesionálnych vojakov s dôrazom na fenomén vlastenectva.

Niektoré výskumné zistenia, zamerané práve na prieskum vlasteneckých postojov u kadetov AOS prinášame v nasledujúcom príspevku.

¹ Určitým synonymom pojmu vojsko je napriek zjednodušeniu pojem "armáda", ktorý používa v súčasnosti tiež Česká republika (Armáda ČR) a používa sa tiež v sociológii armády (vojenskej sociológii) ČUKAN, K. a kol.: MO SR. 2007. s. 5.

1 DEFINÍCIA POJMU VLASTENECTVO A PREJAVOV VLASTENECTVA

Základným postulátom na zodpovedanie otázky: „čo je vlastenectvo?“ je v prvom rade nevyhnutné zamyslieť sa nad jeho samotnou definíciou. Pre spracovanie tejto časti poslúžila analýza názorov viacerých autorov, zaoberajúcich sa danou problematikou. Ako najkvalitnejší prameň k tejto analýze sa javí zborník vedecko-odborných prác z roku 2013 *Vlastenectvo ako pozitívna hodnota 21. storočia*². Tento zborník sme analyzovali a zadefinovali sme „vlastenectvo“ a tiež niekoľko významných poznatkov, ktoré s týmto pojmom súvisia. Podstatnou charakteristikou mravnosti jedinca je pojem vlastenectvo (Průcha, 2003). Podľa **Petrusek** (1996) vlastenectvo vyjadruje mieru oddanosti pospolitosti, ku ktorej jedinec prináleží.

Bodolló (2018) pod pojmom *vlastenectvo* označuje cnosť, lásku a oddanosť k vlasti hrdosť na jej minulosť a prítomnosť, úsilie chrániť záujmy vlasti. Vlastenec je človek, ktorý cíti národnú hrdosť. Prejavom vlastenectva je napríklad spievanie štátnej hymny. Na rozdiel od nacionalizmu sa neviaže na národ, ale na územie (krajinu), resp. politický národ (obyvateľov danej krajiny). Do spomenutej množiny termínov ako sú vlastenectvo, nacionalizmus atď. je nevyhnutné zaradiť aj termín šovinizmus o ktorom **Guťan** (2013, s. 45) tvrdí nasledovné: „*Opakom vlastenectva nie je nezdravý nacionalizmus, ako sa často tvrdí, ale šovinizmus, negatívny, až nenávisťný postoj voči vlastiam druhých.*“

Podľa **Nathanson** (1993) je vlastenectvo postavené na štyroch základných pilieroch:

1. zvláštna náklonnosť k vlastnej krajine,
2. pocit osobnej identifikácie s krajinou,
3. osobitný záujem o blaho krajiny,
4. ochota obetovať sa za podporu dobra krajiny.

V materiáli *Návrh zabezpečenia výučby vlastenectva, vrátane národných a kresťanských tradícií ako systém výučby* (Hauser, 2009), vydanom Štátnym pedagogickým ústavom je pojem vlastenectvo definovaný nasledovne: „*Vlastenectvo je jedným z morálnych princípov každého národa. Je to vzťah jedinca k vlastnému rodisku, štátu, národu, svojej minulosti, jazyku, kultúre. V procese jeho formovania významnú úlohu má rodina a škola.*“ Výber je možné podporiť nasledujúcou úvahou: *Krátky slovník slovenského jazyka* (2003) definuje vlastenectvo ako: „*vnútorný pocit hrdosti na príslušnosť k národu, snaha hájiť záujmy svojho národa.*“

² *Vlastenectvo ako pozitívna hodnota 21. storočia.*, zborník z konferencie „Vlastenectvo ako pozitívna hodnota 21.storočia“, 11. apríla 2013, Úrad Trnavského samosprávneho kraja, 2013 ISBN: 978 – 80 – 971392 – 8 – 5.

Za najvýstižnejšiu a pre náš projekt Vlastenectvo v ozbrojených silách SR za podstatnú pokladáme definíciu podľa **Vopravila** (1994) ktorý definuje vlastenectvo ako : „...*mravný fenomén, predstavujúci zložitú vlastnosť osobnosti vojaka odrážajúcu jeho vzťah k vlasti*“. *Vlast tu predstavujú: materinský jazyk, zvyky, kultúra. V podstate definuje vlastenectvo ako racionálny, citový a konatívny vzťah k vlasti* (Vopravil 1994, s. 46).

1.1 Mládež ako sociodemografická skupina a jej štruktúra

Mládežou sa v spoločnosti zaoberá špecifická odvetvová sociologická disciplína sociológia mládeže, ktorej objektom je mládež ako sociálny jav, charakterizovaný ako určitý súhrnný obraz všetkých mladých ľudí určitého veku; skúmanie osobitostí mládeže (teda aj mládeže v ozbrojených silách) a napokon empirický výskum konkrétnej skupiny mladých ľudí. Týmto pojmom sa označuje tiež vekovo vymedzená vrstva spoločnosti, pre ktorú sú charakteristické určité spoločenské znaky sociálno-ekonomické, psychologické a biologické, pričom vekové ohraničenie vzhľadom k jednotlivcovi nie je hlavné. Je najhomogénnejšou sociálnou skupinou v sociálnej štruktúre spoločnosti. Bio-psycho-sociálne rysy mládeže sú síce podmienené procesmi biologického dospievania, ale tieto sú súčasťou procesov socializácie jednotlivca. Podstatnou sociálnou rolou mládeže je príprava na prevzatie samostatných spoločenských pozícií, ktoré sú spojené s fungovaním spoločnosti³.

Mládež možno charakterizovať ako vekovú sociálnu skupinu, ktorej jednotlivci zaujímajú v spoločnosti celkom určitú sociálnu pozíciu a spoločnosť im pripisuje určitý sociálny status, z napĺňania ktorého pre túto osobitú sociálnu skupinu vyplývajú v danej spoločnosti osobité spoločenské roly, ktoré sú adekvátne stupňu hospodárskeho a kultúrneho rozvoja danej spoločnosti, ktorej štruktúralnu zložku tvorí.

Z tohto prístupu možno urobiť niektoré závery: nie je (neexistuje) mládež vôbec, ale vždy je len mládež v určitej konkrétnej spoločnosti, mládež konkrétnej spoločnosti nepredstavuje len monolitný celok, ale je celkom vnútorne diferencovaným, a napokon mládež je javom premenlivým a to nielen v priestore ale aj čase.

³ Mládež je tiež možné chápať ako spoločenský faktor, objavujúci sa pravidelne v každej spoločnosti, ktorý trvá prechodne a tvorí základ pre ďalšiu štruktúru dospeléj spoločnosti. Je prechodnou i univerzálnou kategóriou. *Univerzálnou preto*, lebo predstavuje štádium sociálneho života, ktorým by mala každá dostatočne dlho žijúca osoba prejsť. *Prechodnou preto*, lebo nikto v tomto štádiu svojho života nezotrvá dlhú dobu a určite nie navždy, aj keď toto štádium môže byť v prípade určitých kultúr a individuí predĺžené (skrátene). Je a nie je súčasťou sociálnej štruktúry spoločnosti. Vyrastá síce zo spoločenskej štruktúry, do ktorej sa narodila a nesie jej pečať, ale svojou vlastnou aktivitou vytvára novú štruktúru, ktorá je viac alebo menej odlišná od tej predchádzajúcej. Vzťah "mládež a spoločnosť" dáva spoločnosti tej doby vývojové impulzy, ktoré trvajú spravidla iba po určité prechodné obdobie.

Mládež je zároveň chápaná ako *sociálna skupina*, so sociálnu štruktúrou, v ktorej existujú vlastné medziľudské (sociálne) vzťahy, názory a postoje jej členov k životu a tiež spoločnosti. Ide o prechodnú existenciu týchto sociálnych skupín s relatívne krátkou dobou trvania jej vplyvu na svoje okolie, najmä na spoločnosť ako celok⁴.

Mládež sa môže chápať i ako *„mladá generácia“*, kedy mladosť vyjadruje základný rys generácie, ktorý z demografického aspektu vyjadruje štatistickú jednotku. Mládež má snahu združovať sa a za účelom presadenia svojich záujmov v danej spoločnosti sa aj inštitucionalizovať. Potom sa môže vymedziť aj ako inštitúcia, ako súhrn inštitucionálne umožnených vplyvov spoločnosti na mládež a mládeže na spoločnosť, ktoré berú do úvahy kontinuitu vývoja danej spoločnosti a jej subsystému – mládeže, ktorá ako inštitúcia zohráva buď akceleračnú (urýchľuje vývoj danej spoločnosti) alebo tiež retardačnú – tyranskú (vývoj spoločnosti brzdí) funkciu⁵.

Z uvedeného vyplýva, že pre sociálnu skupinu mládeže sú charakteristické najmä nasledujúce jej prejavy: *sociálna progresivita* (priebojnosť, snaha dosiahnuť vyššie ciele a úroveň, než dosiaľ existuje v danej spoločnosti), ale v individuálnom rozmere niekedy aj agresivita; *sociálna neistota*, ktorá spravidla vyplýva z celkovej nepripravenosti mladých ľudí na život a prácu v spoločnosti, na zaujatie aspoň priznaných sociálnych pozícií a napĺňanie z toho vyplývajúcich sociálnych rolí, ako aj na začlenenie do zložitého systému sociálnych interakcií a vzťahov a podobne; *sociálne názory* (vrátane sociálno-etických), ktoré sú spojené s hodnotovou orientáciou mladých ľudí; *osobitné (špecifické) postavenie v spoločnosti*, ktoré vyplýva z predchádzajúcich charakteristík z toho, že práve mladých ľudí sa snažia získať na svoju stranu rôzne skupiny dospelých; *vedomie mládeže o svojom sociálnom postavení* – diferencovane podľa vekových kategórií, podľa sociálnej pozície v spoločnosti a na základe plnenia určitých sociálnych rolí.

⁴ Podľa OSN a UNESCO sa mládež definuje ako funkčná veková skupina od 15 do 24 rokov, v dokumentoch Rady Európy sa za mladých ľudí považujú osoby vo veku od 13 do 30 rokov. Novšie údaje ukazujú, že Slovenská republika mala k 31. decembru 2017 5 443 120 obyvateľov. Napríklad v roku 2017 sa v Slovenskej republike narodilo 57969 živých detí a zomrelo 53 914 osôb. Prírodný prírastok obyvateľstva tak dosiahol 4 055 osôb. Zahraničnou migráciou získala Slovenská republika 3 722 osôb (pristáhovalo sa 7188 a vystaňovalo sa 3 466 osôb). Celkový prírastok obyvateľstva Slovenska bol 7777 osôb. Z celkového počtu obyvateľov tvorila 35,5% mládež do 30 rokov t. j. 1931633 ľudí (51,2% mužov a 48,8% žien) Vid: Správa o mládeži 2018. Situačná analýza cit. 2019-1-16]. Dostupné na internete: https://www.minedu.sk/data/files/8035_som_2018.pdf

⁵ ČUKAN, 2007; MACHÁČEK, 2000; MACHÁČEK, 2003; ONDREJKOVIČ, P.: 2002; ONDREJKOVIČ, 2003; POLONSKÝ a MATIS, 2003.

1.2 Vojenská mládež a jej štruktúra

Vojenskú mládež možno považovať za subsystém mládeže každej konkrétnej spoločnosti. Vyjadruje jeden zo základných štruktúrnych znakov, to zn. členenie mládeže podľa profesie, ktorú musí po určitú dobu vykonávať. Ďalšia jej štrukturalizácia (diferenciácia) je možná podľa buď všeobecných znakov, akými sú vzdelanie, národnosť, záujmová orientácia a pod. alebo podľa špecifických znakov, ktoré sú vlastné len armáde. Pri určitom zjednodušení je možné hovoriť o štruktúrálnej dvojstupňovitosti, čo znamená, že vojenská mládež: má svoju vlastnú „vnútornú“ štruktúru, ktorej elementami sú jednotlivé sociálne skupiny alebo jednotlivci – príslušníci ozbrojených síl (vojaci); vystupuje ako element niekoľkých väčších štruktúr, ako súčasť väčšieho sociálneho celku (spoločnosti).

Mládež v ozbrojených silách je vo svojom osobitnom správaní determinovaná nielen znakmi vojenskej organizácie, ale tiež špecifickými činnosťami (vojenské činnosti, chápané ako zjednotenie materiálnej a personálnej zložky vojenskej inštitúcie zložkou kompetenčnou), ktorými sa naplňuje základná funkcia ozbrojených síl – armády. Osobitosťou vojenskej mládeže je jej príprava na prevzatie sociálnej pozície vo vojenskej organizácii a identifikácia s výkonom rol. Ak inštitucionalizované roly danej pozície výkonom zamestnania možno zjednodušene chápať ako vojenské povolanie, potom sa identifikuje aj s vojenským povolaním. Táto jej príprava je prvou etapou procesu profesionalizácie (prerod profesionálneho vojaka, administratívnej jednotky profesionálnej armády, v jej novu kvalitu – vo vojenského profesionála, ktorá trvá spravidla od 18 do 24 rokov fyzického veku človeka⁶ .

Tento proces je charakteristicky začleňovaním sa jednotlivca do osobitej sociálnej skupiny – vojenskej organizácie. Jeho ukončenie nie je závislé od fyzického veku, ale od získania sociálnej zrelosti. Dĺžka jej získania závisí najmä od rovin (hladina), v ktorých sa príprava uskutočňuje. Ako v zmiešanej, tak aj v profesionálnej armáde sa táto príprava uskutočňuje v dvoch základných rovinách (hladinách): v hladine mužstva a poddôstojníkov, kedy je kratšia a v hladine dôstojníkov a generálov, kedy je táto príprava omnoho dlhšia.

2 EMPIRICKÉ ZISTENIA Z OBLASTI REGRUTÁCIE MLÁDEŽE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Poznanie a rešpektovanie charakteristických črt v procese prípravy a vedenia mladých ľudí v armáde má neobyčajne veľký praktický význam pre veliteľov (nadriadených) všetkých stupňov. Obzvlášť dôležité je využiť ich v čase nástupu na výkon vojenskej služby a následne v celom období ich adaptácie na vojenskú službu, na výkon vojenského povolania.

⁶ Výnimku tvoria armády (ozbrojené sily) diktátorských režimov a to najmä v Afrike. V týchto armádach slúžia aj deti vo veku 8 – 15 rokov a adolescenti vo veku 15 – 18 rokov. Sú násilne regrutovaní a násilím v ozbrojených silách držaní (fyzické tresty až trest smrti). Sú to novodobí otroci – gladiátori.

Poznanie problematiky mládeže pre výkon veliteľskej alebo technickej funkcie v armáde je predpokladom pre voľbu správne zameraného výchovného pôsobenia a riadiacej činnosti. Dôležité je najmä poznanie nastupujúcich brancov (budúcich vojenských profesionálov) na výkon profesionálnej služby – ich názory, postoje a tiež ich hodnotenie z predchádzajúceho pracoviska alebo zo školy, ako aj ich všeobecnú sociálno-psychologickú charakteristiku. Na základe toho je možné voliť optimálne, mentalite mládeže blízke formy, metódy i prostriedky výchovného vplyvu.

Na základe výsledkov výskumu Národného osvetového centra v Bratislave z decembra 2002 sa dalo konštatovať, že záujem o profesionálnu službu medzi mladými dosahuje mieru 23% z celej mladej populácie – boli to takí, ktorí prejavovali priami záujem o službu v armáde (zhruba 2%) a tí, ktorí nevyhlúčili možnosť pracovať v armáde v budúcnosti (21%)⁷. Túto skupinu tvorilo 22,9% mladej slovenskej populácie.

V čase rokov 2002 až 2006 sa miera záujmu o službu v armáde medzi mladými stabilizovaná a dlhodobo sa nemenila. Tých, ktorí boli ochotní zaoberať sa o službu v armáde bolo zhruba 25%. Rekrutácia v začiatkoch profesionalizácie mohla (a reálne to tak aj bolo) v najširšom svojom zábere počítať s tým, že službu v profesionálnej armáde nevyklučuje zhruba každý piaty až štvrtý mladý človek.

Išlo samozrejme len o tých, ktorí nezamietli myšlienku pracovať v profesionálnej armáde. Miera reálneho záujmu, resp. Počet tých, ktorí uviedli, že by mali záujem vstúpiť do ozbrojených bola niekoľko krát nižšia, **ale bola dostatočne vysoká, na to, aby pokryla potreby vznikajúcej profesionálnej armády**. Súčasná situácia v záujme o službu v ozbrojených silách ukazuje trend **rapídneho znižovania záujmu**.

Výrazne sa znížil rozsah rekrutačných zdrojov aj preto, že za desať rokov sa počet mladých ľudí vo veku od 18 do 30 rokov znížil cca o štvrtinu. Znižovanie záujmu nastalo podľa našich výsledkov už v roku 2007 ukazuje to výskum sa uskutočnil v októbri a novembri 2007. Vo výskume v roku 2007 bolo oslovených 1095 mladých ľudí z celého Slovenska vo veku od 16 do 30 rokov, reprezentativita: pohlavie, vek, kraj, veľkostná skupina obce, vzdelanie.

⁷ ČUKAN, K. *Záujem mladých o vojenskú profesiu*. *Obrana*. - Roč. XIX, č. 9 (2011), s. 42. **tiež:** ČUKAN, K.-POLLÁKOVÁ, E: *Študenti stredných škôl - cieľová skupina výskumného záujmu vojenských sociológov* [The Students of Upper Secondary Schools as a Target Group for Military Sociologic Research.]. In: *Mládež a spoločnosť*. - Roč. 13 č.1 (2007), s.36-45.

2.1 Aktuálny záujem mladých ľudí o vykonávanie štátnej služby profesionálneho vojaka

V roku 2017 bol vykonaný Ministerstvom Obrany Slovenskej republiky monotematický výskum medzi mládežou⁸. Terénna fáza výskumu sa uskutočnila v termíne od 2.10. 2017 do 16.10. 2017 technikou dotazníka na dvoch reprezentatívnych vzorkách. Vzorku tvorilo 816 respondentov z radov mladých ľudí vo veku od 18 do 28 rokov. Vzorka bola reprezentatívna v znakoch: pohlavie, vek, vzdelanie, kraj a veľkosť sídla bydliska.

Témy, výskumu tvorili: záujem mládeže o otázky súvisiace s vojenstvom a armádou, názor mládeže na obranu vlasti, názor mladých na potrebu a existenciu armády, prestíž vojenského povolania, záujem mládeže o službu v profesionálnej armáde, regrutácia do ozbrojených síl SR, dôvody pre a proti vstupu do armády, názor na členstvo Slovenskej republiky v NATO, mládež a bezpečnostné hrozby, stručný pohľad na hodnotový svet mladých.

Výskum ukázal, že potenciálny záujem mladých ľudí o povolanie profesionálneho vojaka nie je príliš vysoký, aktuálne ho prejavilo 3,2 % respondentov. Takých, ktorí uviedli, že je to pre nich prijateľná možnosť vstúpiť do OS SR, je 8,7 %. Z tých, ktorí majú aktuálny záujem o službu v OS SR tvoria necelé dve tretiny muži a viac ako jednu tretinu ženy. Respondenti, ktorí uviedli, že zatiaľ nemajú v tejto otázke celkom jasno, tvorili 8,6 % a ďalších 4,4 % sa vyjadrilo, že sa nemôžu stať profesionálnym vojakom, nakoľko im to znemožňujú zdravotné dôvody. Zatiaľ o takejto možnosti neuvažovala menej ako tretina respondentov (30,4 %) a približne dve pätiny respondentov takúto možnosť zásadne vylučuje (44,4 %).

Na základe porovnania aktuálnych údajov s údajmi z výskumu z roku 2016 možno konštatovať, že u mladých ľudí vo veku od 18 do 28 rokov sa *znižil záujem* o povolanie vojenského profesionála. Pokiaľ v roku. pripúšťali takúto možnosť bolo 16,7 %, v tomto výskume je to len 11,9 %. Z výskumu vyplýva, že *väčšina mládeže vníma ozbrojené sily ako dôveryhodnú inštitúciu*. Viac ako tri štvrtiny respondentov uviedlo, že našim ozbrojeným silám úplne, resp. skôr dôveruje (79,4 %), opačný názor vyslovil iba každý ôsmy respondent (13,4 %), 7,2 % respondentov nevedelo vyjadriť svoj názor na túto otázku.

V roku 2019 môžeme konštatovať aj nárast počtu profesionálnych vojačiek v Ozbroyených silách Slovenskej republiky - 12 705 profesionálnych vojakov, z toho 1519 ženských kolegýň. V roku 2017 sme nemali ani jednu plukovníčku, v nasledujúcom roku pribudla jedna, no a v roku 2019 boli dve. Najviac žien bolo v hodnostiach vojak 2. stupňa, rotný a nadporučík.

⁸ CZIRÁK, P.- ČUKAN, K. ET al., 2016a. *Výskum stredoškolskej mládeže*" Interný dokument.

Na základe porovnaní s predchádzajúcimi rokmi zároveň je možné konštatovať, že aj záujem o štúdium na Akadémii ozbrojených síl klesá. Štatistiky boli o niečo lepšie, keďže sa k záujmom radili aj uchádzači o štúdium na Leteckej fakulte v Košiciach či Fakulte vojenského zdravotníctva v Hradci Králové. Od roku 2016 sa na AOS hlásilo priemerne 492 uchádzačov, no a v roku 2019 klesol tento záujem na číslo 415 a podobné tendencie môžeme sledovať aj v súčasnosti⁹.

2.2 Kvantitatívny prieskum vlastenectva u kadetov AOS

Pre návrh opatrení vedúcich k zefektívneniu obsahovej a procesnej stránky zvyšovania vlastenectva u kadetov bolo potrebné identifikovať aktuálnu mieru ich vlastenectva a taktiež aj stav v jednotlivých zložkách vlastenectva. Sociologického prieskumu medzi kadetmi AOS bolo identifikovať aktuálny stav vlastenectva. (Pažická 2023)

Metodológia

Pre naplnenie tohto cieľa bol využitý **kvantitatívny dotazníkový prieskum**, v ktorom bola použitá technika online zberu údajov prostredníctvom google forms a zverejnenie vytvoreného hypertextového linku na verejnom mieste dostupnom pre kadetov AOS.

Výber vzorky pozostával zo samovýberu so spätným vyhodnotením reprezentativity dát podľa vybraných znakov (pohlavie a ročník štúdia). Prieskum sa uskutočnil v období od 10. do 18. februára 2022.

Pre potreby zostavenia dotazníka bol operacionalizovaný pojem „vlastenectvo“ a následne boli určené prvky a indikátory vlastenectva – ktorý je jedným z morálnych princípov každého národa. Je to vzťah jedinca k vlastnému rodisku, štátu, národu, svojej minulosti, jazyku, kultúre.

Vzhľadom na cieľ boli sformulované nasledujúce výskumne otázky:

- VO1: Aká je celková miera vlastenectva (index) u kadetov AOS?
- VO2: Ktorý prvok vlastenectva je u kadetov na najvyššej/najnižšej úrovni?
- VO3: Súvisí konatívna stránka vlastenectva s niektorým prvkom vlastenectva viac ako s inými prvkami?
- VO4: Ktorý prvok vlastenectva u kadetov najviac ovplyvňuje morálku a následné morálne konanie?
- VO5: Má vek kadetov (postup do vyšších ročníkov/absolvovanie predmetov s prvkami vlastenectva) vplyv na zvyšovanie miery vlastenectva?

⁹ Personálny úrad OS SR Liptovský Mikuláš. 2019. Štatistická ročenka personálu OS SR 2016-2020.

Reprezentativita súboru

Napriek tomu, že bol výberový súbor tvorený samovýberom, do vzorky sa dostala reprezentatívna skupina respondentov z hľadiska znakov pohlavie a ročník štúdia. Vzorku teda môžeme považovať za spoľahlivý zdroj informácií poukazujúci na trendy názorov študentov AOS. Návratnosť bola vysoká, dotazníky vyplnilo viac ako 80% z celkového počtu 530 kadetov AOS.

Tabuľka 2 Prvky a indikátory miery vlastenectva

Prvky	Indikátory
<i>vzťah k rodisku, štátu, národu, histórii, jazyku, kultúre</i>	blízkosť k miestu narodenia/miestu bydliska; blízkosť k SR; blízkosť k národu, histórii, jazyku, kultúre; dôvera
<i>pocit hrdosti na príslušnosť k národu</i>	miera hrdosti na vlastný jazyk, históriu (vybrané historické udalosti), umenie, šport, fungovanie demokracie, politický vplyv a úspechy SR vo svete (medzinárodná integrácia)
<i>pocit hrdosti na záujmy a hodnoty SR</i>	miera hrdosti, že SR vyznáva mier, demokraciu, ľudské práva; miera hrdosti na členstvo v EÚ a NATO;
<i>konatívna stránka</i>	ochota prejavovať vlastenectvo v konaní, spôsoby prejavov vlastenectva (slovná, v správaní, ...), vplyv na morálne konanie

Zdroj : SEĽUZ MO, 2022.

Medzi najzaujímavejšie zistenia patrí, že: respondenti hodnotili samých seba z hľadiska niektorých vlastností, ktoré boli v rámci indikátorov vlastenectva identifikované ako významné. Všetky výroky týkajúce sa najmä osobnosti a charakteru respondentov boli označené výnimočne vysokým percentom (nad 90 %), čo je možné považovať za pozitívny trend vo vzťahu k stavu vlastenectva. Najvýraznejšou črtou, ktorú respondenti u seba subjektívne identifikovali, je ochota dodržiavať pravidlá (98,2 %).

Táto vlastnosť je významná nielen pre budovanie vlastenectva, ale aj v celej filozofii a morálke služby v ozbrojených silách. Podobne dôležité sú v tomto kontexte aj nasledujúce črty – morálne zásady (97,3 %), demokratické princípy (96,3 %) a tímový duch (96,3).

Jedinou problémovou oblasťou sa ukázala byť oblasť solidarity a akceptácie menších žijúcich na Slovensku. Relatívne vysoké percento (35,8 %) respondentov vyjadrilo názor, že sa nepovažuje za človeka, ktorý chápe menšiny ako pozitívny prvok našej spoločnosti. Opäť je možné konštatovať, že tento výsledok odráža celospoločenské nastavenie na Slovensku.

2.3 Kvalitatívny prieskum postojov študentov AOS na tému vlastenectva formou obsahovej analýzy

Metodológia

Obsahová analýza je výskumná technika spočívajúca v objektívnom systematickom kvantitatívnom opise manifestovaných (prejavených) obsahov komunikácií - texty, obrazy, hudba a iné symboly. V našom prípade sme zvolili obsahovú analýzu úvah kadetov AOS na tému vlastenectva a vlasteneckých postojov. Analýza naratívov, rozprávania, úvahy sa radí medzi jednu z najdôležitejších metód v sociálnych výskumoch. Slúži najmä pre lepšie pochopenie a zrozumiteľnosť diania a javov v sociálnych vedách. Vďaka analýze naratívov dochádza k odhaľovaniu sociálneho sveta, umožňuje odhaliť príčiny a podstatu sociálnych javov a procesov.

Obsahová analýza vychádza z predpokladu, že symboly majú pre všetkých zúčastnených v komunikačnom procese rovnaký význam (obsah) a z predpokladu, že početnosť výskytu určitých symbolov má pre komunikačný proces význam.

Obsahová analýza má potenciál poskytovať výsledky nielen na úrovni *opisu a kvantifikácie* zjavných prvkov, ale aj *interpretačné a vysvetľujúce* závery. Cieľom obsahovej analýzy je tvorba záverov, úsudkov, implikácií, dedukcií alebo domniek prostredníctvom objektívneho identifikovania kvantitatívnych i kvalitatívnych charakteristík komunikátorov. Analytickou kategóriou bola pre nás štruktúra postoja - vo svojej kognitívnej, emotívnej a konatívnej podobe, analyzovali sme výroky, ktoré sa s touto štruktúrou spájajú. (Martinská 2023)

Názov úvahy: Čo pre mňa znamená vlastenectvo?

Vzorka: 34 esejí študenti 3. ročníka AOS.

Dátum realizácie : máj 2022

Cieľ: Zistiť prostredníctvom kvalitatívnej metódy techniky obsahovej analýzy esejí úroveň vlasteneckého postoja u kadetov AOS .

Základné prieskumné otázky :

1, Ako vnímajú všeobecne vlastenectvo kadeti AOS ?

a,, pojem vlastenectvo – aké asociácie používajú?

2, Aké má slovné prejavy vlastenectvo kadetov AOS v zmysle postoja?

A, ako sa cítim, keď hovorím o vlastenectve?

B, ako rozmýšľam o vlastenectve ?

C, čo robím pre vlastenectvo?

3, Čo by bolo potrebné zmeniť a robiť pre „zdravé vlastenectvo“?

2.3.1 výsledky obsahovej analýzy

Vybrali sme si kvantifikačné postupy, ktoré sa aplikujú v obsahovej analýze textu. Zaujímalo nás, ktoré najfrekvencovanejšie slová sa vyskytujú sledovanie frekvencie výskytu analytickej kategórie - (môže ísť o absolútnu alebo relatívnu početnosť)

1, Ako vnímajú všeobecne vlastenectvo kadeti AOS ?

Vlastenectvo ako hodnota

S akými najčastejšími hodnotami sa spája kadetom pojem vlastenectvo?

- Boli to najmä: *armáda, hrdosť, povinnosť česť, spolupatričnosť šťastie, česť slúžiť v armáde, kultúrne hodnoty predkov, authority, historické osobnosti reprezentácia krajiny, hrdosť na krajinu, národ, históriu, vnímané krajiny inými národmi, ochrana záujmov vlasti v rámci OS SR.*

Vlastenectvo ako asociácia

Aké asociácie až esencie používajú kadeti?

Tu sme skúmali na aké fenomenologické , abstraktné asociácie sa dokážu rozpadnúť konkrétne pojmy. Sú to:

- kontinuita, plynulosť, jedinečnosť, rôznorodosť, samostatnosť , proces.....

2, Aké má prejavy vlastenectvo kadetov AOS v zmysle postoja?

A, VLASTENECTVO AKO RACIONÁLNY FAKT

ako rozmýšľam o vlastenectve?

- Sledovali sme vedomosti a podstatné racionálne výroky o vlastenectve, ktoré obsahovali úvahy.
- „....vlastenectvo je to, čo drží štát pokope... a je hodné obraňovať ho a riskovať či položiť zaň život...„...prejavuje sa častejšie v čase vojny, pandémie, prírodnej katastrofy... „...obeta spojená s hrdosťou...“

- ...Vlastenectvo znamená chcieť nedostatky v svojej krajine vyriešiť. Faktom je, že medzi ľuďmi panuje znechutenie a neochota zapojiť sa do určitej zmeny. Sám vidím, že medzi dnešnou mládežou sa nachádza naozaj veľa šikovných a schopných ľudí, ktorí majú obrovský potenciál. Má to však jeden háčik. Mnohí z nich hneď po škole utekajú do zahraničia a tak prichádzame o veľa, o zmenu...
- ...Každý môže chápať inak (mnohotvárnosť)....“
-Silné vlastenectvo hraničí s radikalizmom a netoleranciou, rôznymi názormi a postojmi...
- ...vlastenectvo nie je už priorita, dokonca sa odsudzuje ...
- „Štát a národ má menší význam ako pre ľudí v minulosti...dnes sa každý zaoberá sám sebou...a vlastným blahom...Prečo? Príklady vlastenectva na Slovensku pripomínajú fašizmus!!!“

B, VLASTENECTVO AKO POCIT A EMÓCIA

• ako sa cítim, keď hovorím o vlastenectve?

Ktoré emócie prevládajú, keď „cítim“ vlastenectvo?

„Vlastenectvo znamená mať rád svoju krajinu, mať úctu k nej a jej ľuďom, vážiť si to, čo je naše. Aj keď sme len maličká krajina, máme svoju jedinečnosť a rôznorodosť. Nemali by sme zabúdať na našu identitu, pretože tá nám ukazuje, kde je náš domov.....“. „...milujem ľudí a prírodu svojej krajiny, preto som ochotný riskovať pre relatívne neznámych ľudí...“ „...cítim šťastie, súcitiť, rodinu...“.

„Vlastenectvo, to je aj pocit, že treba pomáhať ľuďom vo svojom okolí. Ak s niekým nesúhlasíme, akceptujeme ho. Rozprávajme sa s ľuďmi, ktorí majú odlišný názor. Pochopenie môže byť vzájomné. Ak vieme, že niekto robí niečo zlé a nesprávne, povedzme mu o tom....“

C, VLASTENECTVO AKO ČIN A PROCES

- **čo robím pre vlastenectvo?** Snažili sme sa nájsť inšpiráciu vo výrokoch a poukázanie na konkrétne činy.
 - „Ochota pomôcť, podporovať komunitu, pokrok národa, podporovať rovnaké práva, platiť dane, dodržiavať zákony, ako služba – ide o dobrovoľné pôsobenie a zlepšenie kvality života ľudí okolo nás ...“
- **Čo by bolo potrebné zmeniť a robiť pre „zdravé vlastenectvo“?**
 - ...vypestovať lásku k vlasti, ochraňovať hodnoty predkov, nebyť pasívny, nenasledovať klamlivé vzory a osobnosti našich dejín, podporovať „zdravé vlastenectvo“...

- „... jednoznačne z môjho pohľadu musí byť v čo najväčšej miere neovplyviteľná myseľ, ktorá aj v prípade ostatných konfliktov dokáže riešiť situáciu rozvážne bez radikálnych historických pohnútok či myslenia...“

3 VÝZNAMNÉ ZÁVERY PRIESKUMU VLASTENECTVA U KADETOV AOS

3.1 Závery kvantitatívneho prieskumu (Pažická 2023)

VO1: Aká je celková miera (index) vlastenectva u kadetov AOS?

Pre vyjadrenie celkovej miery vlastenectva u kadetov AOS sme zvolili jednoduchý sumačný index tvorený ordinálnymi premennými v otázkach 1., 2., 3., 6. a 7. Na škále 0 až 100, kde 0, predstavuje najhorší – nízky index vlastenectva a 100 najlepší výsledok – vysoký index vlastenectva, je **výsledný index vlastenectva u kadetov** na úrovni **86,25**. Tento výsledok môžeme považovať za pozitívny.

VO2: Ktorý prvok vlastenectva je u kadetov na najvyššej/najnižšej úrovni?

Najhodnotnejším prvkom vlastenectva u kadetov sú hodnoty ľudských práv a slobôd. Najmenšie zastúpenie medzi deklarovanými prvkami vlastenectva je členstvo Slovenskej republiky v NATO.

VO3: Súvisí konatívna stránka vlastenectva s niektorým prvkom vlastenectva viac ako s inými prvkami?

Korelačný koeficient sledovaných prvkov vlastenectva pri hľadaní vzťahu ku konatívnej stránke vlastenectva sa ukázal ako podobne významný pri všetkých prvkoch. To znamená, že všeobecne so stúpajúcou mierou vlastenectva stúpa aj ochota prejavovať vlastenectvo v konaní. Ani jeden prvok nepreukázal výnimočne väčšiu koreláciu.

VO4: Ktorý prvok vlastenectva u kadetov najviac ovplyvňuje morálku a následné morálne konanie?

Najvyššia korelácia sa preukázala pri ľudských právach a slobodách. Čím je pre kadetov dôležitejšie, aby Slovenská republika vyznávala tieto hodnoty, tým viac stúpa úroveň subjektívne hodnoteného morálneho konania.

VO5: Má vek kadetov (postup do vyšších ročníkov/absolvovanie predmetov s prvkami vlastenectva) vplyv na zvyšovanie miery vlastenectva?

Vek kadetov a adekvátne zvyšovanie ročníka, ktorý navštevujú, preukázal koreláciu s dvomi prvkami vlastenectva – hrdosťou na Ozbrojené sily SR a názorom na menšiny žijúce na Slovensku a výsledky poukazujú na výraznejšiu potrebu zavádzať predmety s danou tematikou do obsahu vzdelávania budúcich dôstojníkov.

Prieskum medzi kadetmi Akadémie ozbrojených síl gen. M.R. Štefánika bol realizovaný tesne pred vypuknutím vojenského konfliktu na Ukrajine. Porovnanie výsledkov rovnakého prieskumu v nasledujúcich rokoch by mohlo priniesť zaujímavé posuny vo vnímaní vlastenectva u kadetov. Pre komparáciu je možné efektívne využiť navrhnutý index vlastenectva, a to nie len pre porovnávanie trendov indexu vlastenectva v čase u kadetov, ale aj pre komparáciu s ďalšími skupinami profesionálnych vojakov (všeobecne profesionálni vojaci, velitelia)(SEL'UZ 2023).

3.2 Závery kvalitatívnych zistení(Martinská 2023)

Musíme konštatovať, že mladí ľudia - kadeti AOS rozmyšľajú nad vlastenectvom často, chápu ho ako významnú hodnotu vo všeobecnosti aj ako významnú súčasť svojho budúceho zamestnania.

1, študenti chápu vlastenectvo nie ako dosiahnutý stav ale ako modernizujúci proces

...vlastenectvo nie je raz a navždy dosiahnutý stav, viažuci sa ku konkrétnej udalosti v dejinách...

„...zväčša tí najväčší vlastenci zastávajú hodnoty svojho ľudu z histórie ale nemožno sa viazať takto s vypätím citov k niečomu, čoho sme neboli súčasťou...

„...kam by sme dospeli, keby sme stále riešili historické spory a udalosti nemenného charakteru?

„... Nieкто by mohol povedať, že vlastenectvo už nemá v súčasnej modernej spoločnosti miesto. Niekde som raz počul, že je to zastarané myslenie, bez pokroku. Vraj to nie je dôležité a neprispieva to k riešeniu oveľa podstatnejších problémov doma a vo svete...

„...znamená, že nie je viazaný na minulosť ale práve s výhľadom do budúcnosti...

2, študentom nie je jasné či oddanosť k štátu alebo národu

....Rozumiem, že vlastenectvo bolo často zneužívané rôznymi politickými silami a ich zvrátenými predstavami o dokonalom štáte a Európe. Ja mám napriek tomu veľmi rád našu krajinu a nemusím sa ani stotožňovať so žiadnou súčasnou politickou stranou. Vlastenectvo nie je negatívna vec, avšak záleží, ako sa naň pozeráme....

....Z histórie vieme, že mať svoj štát niečo znamená. Či už to bolo dlhým bojom za samourčenie, alebo výsledkom niektorých svetových udalostí, stále existujú etniká, ktoré nemali toľko šťastia. Dnes akoby sme si nevedeli vážiť to, čo máme. Je rozdiel mať rád svoju krajinu a je rozdiel mať rád štát, ktorý, povedzme otvorene, má mnoho nedostatkov...

...Cestovať po svete a zbierať skúsenosti je úžasná vec, avšak kto má úprimný záujem sa potom vrátiť? Vlastenectvo je pre aj mňa čerpanie poznatkov, ktoré potom možno priniesť domov a šíriť ich ďalej. Je pravda, že odísť je neraz jednoduchšie. Avšak myslím si, že ak už niekto musí odísť, mal by dať aj šancu aj Slovensku.

3, študenti nevedia aké vzory a ktoré osobnosti v súčasnosti uznávať a ktoré nie, ale vnímajú potrebu tolerovať rôznorodosť v každodennosti

„Vlastenectvo si podľa mňa vyžaduje nasledovať aj správne osobnosti. Pre vlastenca nie je najšťastnejšie obdobie našej histórie existencia Slovenského štátu, rovnako by nemal vlastenec nazývať slovenských povstalcov banditmi... Nevyberajme si len to, čo sa nám hodí. To nás v skutočnosti obmedzuje....

„Vlastenectvo nie je v rozpore s empatiou s ostatnými národmi a trpiacimi. Vlastenec nevykrikuje po cudzincoch a nemláti ich v nočných uličkách. Skutočný vlastenec spoznáva ostatné kultúry, učí sa od nich. Rešpektuje ich, pretože ho môžu obohatiť o nové pohľady a skúsenosti. Vlastencovi predsa záleží na tom, ako vnímajú jeho krajinu ostatné štáty. Nie nenávisťné heslá a aktivity, ale práve solidárne činy sú pre nás najlepšou reklamou.

„Nepochybujem o tom, že existujú sily, ktoré chcú našu krajinu rozvrátiť. Preto by sme sa nemali báť hovoriť svoj názor otvorene....aj to je vlastenectvo...“

4, Vlastenectvo a OS SR

„Vlastenectvo sa prejavuje aj keď vojaci zametajú chodníky, umývajú zem a trhajú burinu...„Ludia zneužívajú systém a vlastenecké cítenie s OSSR nemá nič spoločné „Práca vojaka, boj je poslanie, to sa nedá predstierať, bojovať len pre peniaze...„Upevňovanie vlastenectva v OS SR sa deje len v malej miere...„Vlastenectvo je často zvrátený ideál...

„Budem brániť Slovensko, lebo je to moja profesia, ale či som vlastenec to povedať neviem ... a ak by bo každý vojak z časti vlastenec , zvýšila by sa efektivita práce na jednotlivých stupňoch velenia a riadenia a taktiež by sa dokázalo ušetriť kopu materiálnych a finančných prostriedkov. Vojak, ktorý cíti vlastenecky nebude kradnúť PHM a predávať výstrojnú súčiastky na internete. Vojak- vlastenec by vykonával svoju prácu s väčším entuziazmom a motiváciou ...“

Ako problémy najčastejšie uvádzajú v rámci vyučovania a výchovy k vlastenectvu nejednoznačnosť definície, mnohorakosť a subjektívne konotácie vlastenectva, neboja sa vidieť aj zlé stránky (radikalizmus, nacionalizmus, extrémistické postoje) až ohrozenia- vlastenectvo o zvrátený ideál. Je možné konštatovať, že postoje mladých ľudí sú „zrelé“ nemali by sme ich podceňovať, ich názory marginalizovať, aktuálne vlastenecké postoje sú často výsledkom kultúrno-socializačných vplyvov v rodine, komunite, kresťanskej tradícii, o ktoré je sa možné oprieť aj v rámci nastavenia edukačného procesu v OS SR

V rámci multilaterálnej spolupráce je mládež podporovaná v rámci Rady Európy, ktorá sa v oblasti mládeže zameriava najmä na podporu vzdelávania, ľudských práv, demokracie a mobility v Európe. Spoločnou iniciatívou Rady Európy a Európskej komisie je **Európska agenda práce s mládežou**, ktorá definuje súčasné výzvy práce s mládežou a vyzýva všetkých aktérov k spoločnej implementácii na lokálnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni.

Na multilaterálnej úrovni Slovensko spolupracuje aj s krajinami V4 a Východného partnerstva so záujmom rozvíjať a podporovať spoluprácu medzi mladými ľuďmi obidvoch zoskupení, deklarovanej v **Memorande o spolupráci v oblasti mládeže medzi krajinami V4 a krajinami Východného partnerstva**. Slovensko taktiež reflektuje a integruje do stanovených cieľov a opatrení záväzky vyplývajúce z Agendy 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj.

Transformačnú silu Agendy 2030 demonštruje 17 cieľov udržateľného rozvoja, pričom je jasne zdôraznená ich prepojenosť a previazanosť. Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2021 - 2028 záväzky Slovenskej republiky vyplývajúce z Agendy 2030 integruje a reflektuje v stanovených cieľoch a opatreniach¹⁰.

Kadeti predpokladajú a očakávajú vysvetlenie a ukotvenie vývoja vlasteneckých postojov v rámci edukačného procesu. Chápu vlastenectvo ako moderný kontinuálny proces, nie ako finálny stav. Apelujú na vlastenecké cítenie v zmysle chápania euro občianstva, potrebujú širšiu ukotvenosť v legislatíve aj vo vzdelávaní a výcviku presahujúce hranice Slovenska. Uvedomujú si poslanie ozbrojených síl v demokracii, pri posilnení tolerancie a humanistických postojov, význam rôznorodosti, ako prirodzeného stavu budúcnosti.

Tento rôznorodý stav spoločnosti môže generovať ohrozenia a preto mier a pokoj napríklad konkrétne v štáte či komunite, rodine bude potrebné chrániť aj za pomoci bezpečnostných zložiek.

Nie je pre nich jednoznačné, či národ a štát sú tie isté hodnoty, ktoré sú kľúčové pre ozbrojené sily - preto je potrebné viac vysvetľovať vznik národov aj strategické priority Slovenska v rámci kolektívnej bezpečnosti.

Za významné pokladajú historické osobnosti a udalosti, tradície, avšak vyžadujú väčší kritický prístup k dejinám, a hlavne k histórii Slovenska. Vyžadujú hľadať nové, vzory a osobnosti, s ktorými by bolo možné sa identifikovať a nasledovať ich. Definovať udalosti v novodobých dejinách ktoré sú hodné obdivu.

¹⁰Strategia-slovenskej-republiky-pre-mladez-na-roky-2021-2028
https://www.minedu.sk/data/files/11043_strategia-slovenskej-republiky-pre-mladez-na-roky-2021-2028.pdf

Pojmy patriotizmus, rasa, národ, nacionalizmus ale aj idoly a vzory majú nové definície v novodobých a rýchlo sa meniacich dejinách a zmene spoločnosti, a je potrebné otvoriť diskusiu o týchto pojmoch na interdisciplinárnej úrovni (etika, história, politológia, sociológia).

Taktiež študenti upozorňujú na výrazný vplyv masmédií a IKT, ktoré prinášajú americké vzory, individualizmus, ktoré je potrebné komparovať s európskou históriou a tradíciou. Pre formovanie vlasteneckých postojov je dôležité zadefinovať vlastenectvo ako potrebu a súčasť profesie profesionálneho vojaka. Ako dôležité tiež vystupujú poznatky súvisiace s „novými problémami“ vlastenectva.

ZÁVER

Sociologické skúmanie mládeže umožňuje systematickú analýzu postojov mládeže a participácie mládeže na spoločenských zmenách. V súčasnosti sa utvára tak prepotrebný referenčný rámec na komplexnú charakteristiku mládeže z aspektu premien jej sociálnej štruktúry a vývoja jej sociálnej mobility a tiež úrovne a foriem občianskej participácie mládeže v politickom systéme danej spoločnosti. Osobitná pozornosť sa venuje mládežou osvojovaným spoločenským hodnotám a normám, vzorom správania a odborným vedomostiam získavaných v záujme spoločenského pokroku a generačnej kontinuity.

Ako kľúčová sa ukazuje potreba posilnenia občianskeho a hodnotového vzdelávania naprieč celým systémom vzdelávania a prostredníctvom podpory rozvoja práce s mládežou v oblasti participácie na veciach verejných a živote spoločnosti. Aj naďalej ostáva ako významná potreba podporovať participáciu mladých ľudí na živote spoločnosti na všetkých úrovniach, od národnej, cez regionálnu až po miestnu. Je potrebné vytvoriť a efektívne nastaviť mechanizmy na podporu zapojenia mladých ľudí do rozhodovania na všetkých týchto úrovniach. Je dôležité aktívne prizývať mladých ľudí do tvorby politík, ktoré sa týkajú ich životov. Za dôležitú pokladáme aj prácu s verejnou mienkou.

Pokiaľ verejnosť nebude vedieť o význame participácie mladých ľudí na živote spoločnosti, nebude ani záujem túto tému presadzovať a podporovať.

K zmenám, ktoré by mladí ľudia radi v budúcnosti na Slovensku presadili, patria napr. ľahší prístup k bývaniu, lepšie finančné ohodnotenie práce, vyššia kvalita verejného života, ale aj väčší dôraz na morálku, hodnoty a medziľudské vzťahy.

Najčastejšie uvádzanými motivačnými faktormi vstupu do ozbrojených síl SR sú materiálne - finančné aspekty (a to aj napriek tomu, že rastie podiel tých mladých ľudí, ktorí si uvedomujú, že nástupné platy v OS SR nie sú vysoké..), sociálne benefity a istota zamestnania, menej je to už zaujímavosť práce a spoločenská prestíž vojenského povolania, (ktoré boli motívmi ešte v nedávnej minulosti...).

Regrutácia do armády musí počítať aj s demotivačnými faktormi s tým, že vojenské povolanie je rizikovým povolaním a pre mnohých je to povolanie, na výkon ktorého nemajú osobnostné predpoklady ale aj s ďalšími negatívnymi faktormi napr.so stavom na trhu práce, s nedostatočnou brannou výchovou mládeže, s nevypočítateľnou „politikou“ médií ale najmä s trendmi v životnom štýle mládeže.

Čiastočne prípravu obyvateľstva na obranu štátu upravuje zákon č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky. Podľa § 3 ods. 1 je príprava obyvateľstva súčasťou celkovej prípravy na obranu štátu a ods. 5 definuje obsah takejto prípravy ako: informovanie na úseku obrany štátu a rozvoj branného povedomia a pripravenosti občanov SR na obranu štátu. Príprava obyvateľstva zahŕňa aj súhrn opatrení vo výchovno-vzdelávacom procese v základných a stredných školách, ktoré sa uskutočňujú prostredníctvom štátnych vzdelávacích programov.

Prieskum medzi kadetmi AOS je možné považovať za spoľahlivý zdroj informácií o miere a charakteristikách vlastenectva u študentov. Vzhľadom na vzorku, ktorá reprezentatívne odráža kadetov z hľadiska pohlavia a ročníka štúdia, môžeme výsledky považovať za prevažujúce názorové trendy. Všetky prvky vlastenectva zadefinované v metodologickej časti majú vo všeobecnosti u kadetov vysokú úroveň. Tento výsledok potvrdzuje predpoklad prítomnosti bližšieho vzťahu k svojej krajine u budúcich profesionálnych vojakov. Pozitívny stav vlastenectva u kadetov je vyjadrený aj vysokou úrovňou súhrnného indexu vlastenectva. Pozitívne pocity k svojej krajine sú u kadetov dôležitým základným kameňom budovania ich morálneho a hodnotového nastavenia, ktoré je pre službu v ozbrojených silách nevyhnutné.

Napriek celkovému pozitívnemu výsledku poukázal prieskum aj na niekoľko prvkov vlastenectva, ktoré môžu signalizovať potrebu väčšej intervencie v budovaní vlastenectva kadetov. Je evidentné, že medzi kadetmi prevažuje najmä vnútorné prežívanie pocitov vlastenectva, pričom konatívna stránka, teda slovné prejavy či prejavy v správaní sú na mierne nižšej úrovni a preto je potrebné zapracovať do vzdelávania najmä vzťah a hrdosť na históriu a vojenskú históriu Slovenska, monitorovať dlhodobý negatívny vzťah k obyvateľom a politike, posilňovať chápanie významu kolektívnej bezpečnosti a záväzky voči EU a NATO.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

1. CZIRÁK, P. - ČUKAN, K. et al., (2016a.): *Výskum stredoškolskej mládeže*" (zameraný na zistenie záujmu študentov o službu v ozbrojených silách SR a na ďalšie témy súvisiace s pôsobením OS SR, Záverečná správa zo sociologického prieskumu realizovaného od januára – apríla 2016. Bratislava: MO SR, 2016. Interný dokument.

2. ČERNÁKOVÁ D. - ZBOROŇOVÁ M. (2021): Inovácie v profesijnom vzdelávaní - príklady dobrej praxe ako inšpirácia pre OS SR = Innovations in career education - examples of good practice as an inspiration for the Armed Forces of the Slovak Republic [elektronický dokument]. Nové trendy profesijnej prípravy a kariérny rozvoj profesionálnych vojakov[elektronický dokument] : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. - Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2021. - ISBN 978-80-8040-605-9. - s. 90-97.
3. ČERNÁKOVÁ D. (2021): Negatívne dopady demografického vývoja ako determinujúceho činiteľa bezpečnostného prostredia na Ozbrojené sily SR = Negative impact of demographic development as a determining factor of the security environment on the Armed forces of Slovak republic [elektronický dokument] [CREPC_ID: 492223]. Národná a medzinárodná bezpečnosť 2021[elektronický dokument] : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie / zost. Daniel Brezina Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2021. - ISBN 978-80-8040-606-6. - s. 75-85.
4. ČUKAN, K. a kol. (2007):*Mládež a armáda*. Bratislava: MO SR. 2007. ISBN 80-89261-04-3.
5. ČUKAN, K. (2011):*Záujem mladých o vojenskú profesiu* .Obrana . - Roč. XIX, č. 9 (2011), s. 42. ISSN 1336-1910.
6. ČUKAN, K.-POLLÁKOVÁ, E.(2007): *Študenti stredných škôl - cieľová skupina výskumného záujmu vojenských sociológov* [The Students of Upper Secondary Schools as a Target Group for Military Sociologic Research.]. In: *Mládež a spoločnosť*. - Roč. 13 č.1 (2007), s.36-45. - ISSN 1335-1109.
7. GREJTÁK, M.(2008).*Extrémizmus mladých ľudí v spájajúcej sa Európe*. FPV ŽU v Žiline: Časopis ACTA HUMANICA., 2/2008, s. 68 –73, ISSN 1336-5126.
8. MACHÁČEK, L.(1996): *Občianska participácia a mládež*. Bratislava: SÚ SAV. 1996. ISBN8089261-04-3.
9. MATIS, J., - HAMAJ, P. - MARTINSKÁ, M. (2008): *Sociológia armády : základy sociológie vojny a armády pre príslušníkov Ozbrojených síl Slovenskej republiky* . 1. vyd. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika so sídlom v Liptovskom Mikuláši, 273 s. ISBN 978-80-8040-361-4.
10. ONDREJKOVIČ, P.(2002): *Globalizácia a individualizácia mládeže*. Bratislava: Veda. 2002. ISBN 80-224-0689-0.
11. ONDREJKOVIČ, P.(2003):*Základy sociológie mládeže*. Nitra: FSV UKF. 2003. ISBN 80-8050658-2.
12. Personálny úrad OS SR Liptovský Mikuláš.(2019): *Štatistická ročenka personálu OS SR 2016-2020*.Interné dokumenty.
13. POLONSKÝ, D. – MATIS, J. (2003): *Vybrané kapitoly zo sociológie výchovy a vzdelávania dospelých v ozbrojených silách*. L. Mikuláš: VA FPV. 2003. ISBN 80-8040-220-5.

14. Správa o mládeži 2018. Situačná analýza [cit. 2019-1-16]. Dostupné na internete: https://www.minedu.sk/data/files/8035_som_2018.pdf.
15. TOMÁŠEK, R. - ČERNÁKOVÁ, D. (2021): Analysis of the participation of the Slovak Republic in peacekeeping operations [elektronický dokument]. Security forum 2021[elektronický dokument] : conference proceedings from the 14th annual international scientific conference, February 10th, 2021 / zost. Jaroslav Ušiak, zost. Dávid Kollár, rec. Jaroslav Ušiak, rec. Rastislav Kazanský, rec. Branislav Kováčik, rec. Pavel Nečas, rec. Vojtech Jurčák. - Banská Bystrica : Interpolis, 2021. - ISBN 978-80-973394-5-6. - s. 363-371.

PhDr. Mária MARTINSKÁ, PhD.
Akadémia ozbrojených síl M.R. Štefánika
Katedra spoločenských vied a jazykov
Liptovský Mikuláš
03101
e-mail: maria.martinska@aos.sk
0960 423120

PhDr. Dominika PAŽICKÁ ČERNÁKOVÁ
Ministerstvo obrany,
Sekcia ľudských zdrojov,
Kutuzovova 13 , Bratislava,
08 001 Slovenská republika,
e-mail: dominika.cernakova@mil.sk
+421 960 312 147